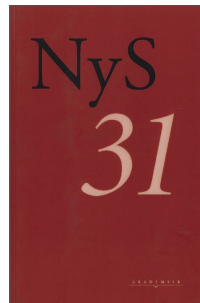

NyS

Titel:	Pipelines og pipelining – et forsøg på at forklare afsnitkohærens
Forfatter:	Ib Ulbæk
Kilde:	<i>NyS – Nydanske Sprogstudier</i> 31, 2002, s. 54-81
Udgivet af:	Akademisk Forlag A/S
URL:	www.nys.dk

© NyS og artiklens forfatter

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre NyS-numre (NyS 1-36) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Pipelines og pipelining – et forsøg på at forklare afsnitskohærens

IB ULBÆK

Kohærens er et undvigende begreb, fordi det ikke har fået nogen præcis beskrivelse. Men ét står fast, og det er, at kohærens kommer i grader. Der er ikke blot kohærens og dets modstykke inkohærens, selv kohærente tekster er mere eller mindre kohærente undervejs fra start til slut. Det er min påstand, at tekster vil være mere kohærente i afsnit end mellem dem. Afsnits-overgange følges af overgange i kohærens. Afsnit er mere kohærente internt i det enkelte afsnit og mindre kohærente mellem hinanden. Men det som sikrer den overordnede kohærens er, at afsnittene forbindes med hinanden og information flyder fra det foregående til det efterfølgende afsnit. Den særlige form for forbindelse mellem afsnit vil jeg med en metafor kalde *pipelining*. Pipelines er de særlige informationsrør, som løber gennem en hel tekst som forbindelser mellem de enkelte afsnit. En simpel tekst kan fungere som illustration af dette forhold mellem afsnit.

Pludselig kom der en robåd glidende på vandet.
»Hej!« sagde vandrotten i båden.
»Hej med dig, Rotte,« sagde Muldvarp.
»Har du ikke lyst til at tage med på en tur ned ad floden?« spurgte Rotte.
»Jo, meget gerne,« svarede Muldvarp glad og hoppede ned i robåden.
»Men jeg har altså aldrig siddet i en båd før – er det ikke farligt?«
»Har du aldrig siddet i en båd?« udbrød Rotte. Så skal jeg lære dig at ro, og det er slet ikke farligt.«

Ved middagstid var de nået til den gamle vandmølle.

»Skal vi ikke blive her?« spurgte Rotte.

»Her er så hyggeligt.«

»Jo, lad os det«, svarede Muldvarp begejstret.

Og så gik de i land.

(*Vinden i piletræerne*, bearbejdet og simplificeret udgave af Kenneth Grahames klassiker, Bogklubben Rasmus 1993: 2-3).

Der er information, som forbliver internt i første afsnit, og der er information internt i andet afsnit, som ikke stammer fra eller relateres til første afsnit. Første afsnit taler fx om Muldvarps nervøsitet over, om både er farlige, andet afsnit om området omkring den gamle vandmølle. Det er information som forbliver inden for afsnittet. Men der er en pipeline mellem første og andet afsnit, som sørger for at forsyne andet afsnit med information, som kan drive historien videre. Første afsnit gør parat til en rotur, og afsnittet sluttet med, at Rotte vil lære Muldvarp at ro. Andet afsnit fortsætter ikke den begivenhedsrække, men starter blot med at fortælle, hvor de var nået til på et bestemt tidspunkt. Klassisk tids- og stedsfæstelse (jf. Chafe 1994: 128: "Orientation"). Hvad der kan infereres er, at Muldvarp i mellemtiden har lært at ro. Det kan vi pragmatisk inferere, fordi afvigelsen fra den udtrykte plan er relevant og skal gøres til genstand for omtale. Så det, pipelinen har båret, er, at bådturen er en realitet, at agenterne er Muldvarp og Rotte, midlet Rottes robåd og omgivelserne floden.

AFSNITS REALITET

Forudsætningen for at tale om afsnitskohærens både i afsnit og mellem dem er, at afsnit er andet og mere end blot typografiske konventioner, at afsnit nemlig har en ideationel enhed. Lingvisten Wallace Chafe har slået til lyd for afsnit som en selvstændig enhed i tankens gestaltning af historier, men har på den anden side også kommenteret på afsnits labile karakter. At de kan have vidt forskellig størrelse blandt andet betinget af genre, hvor tabloidaviser har afsnit, som ikke er længere end enkeltsæt-

ninger, mens andre genrer tillader meget lange afsnit, og hvor man som læser kunne plædere for afsnit inden i afsnittene (Chafe 1994, kap. 23). Chafe kalder afsnit for supersætninger i analogi med, at sætninger kan opfattes som super-intonationsenheder.

But paragraphs are also attempts at imitating the topics of speaking.
(Chafe 1994: 300)

Men han ender som sagt på en mere »pessimistisk« position:

In the end paragraphs turn out to be neither fish nor fowl. They constitute a variable resource whose form and content is not fully dictated by either cognitive or conventional demands.
(ibid.)

I den forstand kan man selvfølgelig være nervøs for at konstituere et begreb om pipelines på afsnits karakter af afrundet helhed, hvorfra en bestemt slags information sendes videre i »systemet«.

Når det pessimistiske er sagt, så er det ikke sådan, at afsnit ikke har realitet i den forstand, at der er tale om en vilkårlig inddeling af en samlet tekst. Det er frihed inden for grænser. Og i Chafe 1979 gennemgås et afsnitsgrænseforsøg, som viser, at forsøgspersoner har en høj grad af overensstemmelse i deres angivelse af mulige overgange (Chafe 1979: 176).

I *Retorisk strukturteori* (Mann, Matthiessen & Thompson 1992) har man bevidst fravalgt en bestemt størrelse for analyseenheder, således at afsnit ikke spiller nogen umiddelbar rolle inden for teorien:

Unit size is arbitrary in RST; in principle the units can be of any size from typical lexical items to entire paragraphs or larger [...] we have derived interesting results from considering the units to be roughly clauses [...]
(Mann, Matthiessen & Thompson 1992: 51)

Afsnit spiller ikke en særlig rolle i van Dijk's fremstilling af makrostrukturer og makrostrukturanalysen bortset fra, at han tager udgangspunkt i afsnittet som det nederste niveau for en makrostruktur

The highest level [of macrostructures, IU] contains the macropropositions representing the text as a whole that cannot be further reduced by macrorules. The lowest level in general holds for short sequences of sentences (e.g., those of one paragraph).

(van Dijk 1980: 84)

At det forholder sig sådan skyldes måske også, at van Dijk opererer med en todelt opdeling af teksten: i mikrostrukturer og makrostrukturer, hvor mikrostrukturerne er de enkelte propositioner båret af sætningerne. Makroreglerne opererer direkte på mikrostrukturerne (jf. senere).

PIPELINES' KENDETEGN

Man kan ikke af et afsnit selv se, hvilken information i afsnittet der danner pipeline. Den opstår i samspillet mellem et afsnit og dets efterfølgende afsnit. Man kan først af det efterfølgende afsnit se, hvilke af de foregående informationer der ikke knyttes an til, og hvilke(n) der gør. Og man kan roligt regne med, at der ikke knyttes an til al information i det foregående afsnit. I det næste eksempel er forholdet mellem de to afsnit sådan, at andet afsnit tager oppositionen op til det, at man ikke må kunne lide biler, så tilknytningen mellem afsnittene er ikke mellem sidste sætning i første afsnit og første sætning i andet afsnit.

BILKØRSEL er et ømtåleligt område. Biler er noget man ikke må kunne lide alt for godt, højst er de et tilsyneladende nødvendigt onde, der spreder død og ødelæggelse over liv og land og kun retfærdiggøres fra tid til anden gennem hjerteambulanceudrykninger til folk, der er faldet om af at gå på gaden.

Alligevel er vi nogen, tør jeg godt sige, som nyder den mobilitet, som bilen gør mulig, ja, vi er endog nogle få der nyder, hvad den romantiske filosof Friedrich Schlegel i en noget anden sammenhæng har kaldt »den idelige agilitet« – som altså også knytter sig til bilen.

(Tøjner uå)

Pipelinen bliver således mellem den proposition, som tillægges nogen at hævde, at biler kun bør tåles, og anknytningen er i indledningen af næste afsnit en hævde af en opposition til dette standpunkt. Man kan også se, at ikke alle propositionerne i første afsnit bidrager ligeligt til næste afsnit. Der kunne tales videre om det ømtålelige i bilkørsel, spredningen af død og ødelæggelse, fodgængeres gøren og laden eller om hjerteambulancer (dog ikke med lige stor vellykkethed: Propositionerne er ikke lige vellykkede som bidrag til en fortsat *emneudvikling*).

HVORFRA OG HVORTIL?

Man kunne forvente, at en pipeline var en konstruktion, som let kunne identificeres, hvis det forholdt sig sådan, at til sidst i afsnittet sad den information som næste afsnit skulle tage udgangspunkt i, og begyndelsen af næste afsnit så ville være fæstningspunktet. Men sådan er det ikke, jf. næste eksempel:

HVORFRA KOMMER trapperne? For et døgn siden troede jeg, at den ene tømrer bygger den øverste ende, og at den anden tømrer bygger den nederste ende, og at de og trappen mødes på midten til en fyraftensbajer, når de er færdige. Men sådan er det ikke.

Vi var til *en fest* af den slags, jeg og min sygt smilende forårshabit deltager i, fordi Lisbeth er så glad for sorte minikjoler og martini-seret dyrekølle. Dernæst er der afdansningsbal til den nye med Erann, mens det skarpe sofahjørne filer sig igennem de gamle film, det nyeste feriemål, den næste skat, den særeste opskrift. Men denne gang havde jeg en prægtig aften. Jeg lærte, hvordan man bygger en trappe.

Det kom sig af, at vi var med til at *fejre en milliardombygning* i og på værtsparrets hus. Over for mig sad en ganske mavesvær mand med fuldskæg og store hænder, som koncentrerede sig fuldt og elegant og tavst om bambien og Baroloen.

Efter middagen blev vi smidt ud på terrassen med hver sin sundhedsskadelige og moralsk forkastelige Cuba-cigar, og da det blev for koldt, havde man alligevel en fin ting at vise frem inden døre. Han ejede den ikke, men han havde selv tegnet den og bygget i ædelt træ fra kælder til kvist. En trappe. En stort set knastfri konstruktion med rigeligt med reposer, hemser og rundkørsler imellem etagerne.

(Bent Andersen 1998)

Teksten her er måske speciel ved både at have trappebygning som emne og også holde hus med tid, sted og personer. På den måde er der ikke en simpel relation mellem afsnittene. Første afsnits spørgsmål viser sig at være pipeline for næste afsnit, for der får læseren farten af, at spørgsmålet har et svar. Og det samme gør sig gældende ikke for tredje afsnit, men det fjerde, hvor trappen så dukker op. I stedet er der en ramme, som introduceres i andet afsnit: en fest. Og tredje afsnit giver begrundelsen for festen: ombygning af hus. Forbindelsen mellem tredje og fjerde afsnit varetages heller ikke af trappe-spørgsmålet, ikke direkte i hvert fald, men gennem genoptagelse af den personintroduktion, som sker i tredje afsnit (jf. de fede, de kursiverede og de understregede typer).

Man bemærker, at der både er pipelines direkte fra afsnit til afsnit, men der går også en stikledning direkte fra andet til fjerde afsnit. Tredje afsnit er således ikke en videreudvikling fra den pipeline, der kommer fra første til andet afsnit. Omvendt passer det sammen med, givet temaet i tredje afsnit er en afstikker, som i den tekstlige økonomi først får sin begrundelse senere (begyndende med fjerde afsnit).

YDERLIGERE PIPELINE-EKSEMPLER

For at afprøve tesen om pipeline har jeg taget en række tilfældigt udvalgte læserbreve fra den daglige avis, udvalgt alene efter at de var korte, men lange nok til, at de har mere end ét afsnit. Også de synes at have pipeline-struktur: at kun en del af et afsnits information danner forbindelse til næste afsnit. Her er første brev:

Spar på dieselen

Der tales i disse dage meget om, hvor forfærdeligt de kære erhvervschauffører/ virksomheder har det med den høje dieselpris og kræver afgiften nedsat. Det kunne imidlertid være på sin plads her at anføre, at dersom chaufførerne kunne tænke sig at overholde hastighedsgrænserne og have lidt mere føling med speederfoden, så var der sparet adskilligt på brændstofkontoen.

Hver eneste dag ligger kæmpe lastvognstog med hastigheder omkring de 100 km/t., mange gange i langvarige overhalinger, og mindre lastbiler/kassevogne med op til 130 km/t. på vore motorveje.

Blot ved overholdelse af hastighedsgrænserne kan chaufførerne, så let som at klø sig i nakken, spare 15-20 pct. på dieseludgiften.

Og kom ikke og påstå, at det er for at spare tid, der køres så harsarderet, for vi ved alle, at gennemsnitshastigheden bliver væsentlig nedsat på grund af kødannelser, vejarbejder, trafikuheld mv., så turen København-Rødby bliver såmænd næppe mere end 10 minutter hurtigere ved den »ulovlige, hurtige og brændstofkrævende« kørsel.

Arne K. Johnsen
Sankt Mikkel's Allé 90
2630 Taastrup
(Berlingske tidende 140900)

Pipelinestrukturen ser ud som følger:

Pipeline 1→2: **dersom chaufførerne kunne tænke sig at overholde hastighedsgrænserne og have lidt mere føling med speederfoden, [så var der sparet adskilligt på brændstofkontoen.]** Afsnit 2 er belæg for pipeline's første sætning, og derfor er første og andet afsnit bundet sammen via denne del af pipeline. Antecedensen præsupponerer, at chaufførerne ikke overholder hastighedsgrænserne, og det er denne præsupposition afsnit 2 godtger sandheden af.

Pipeline 2 → 3: der er ikke nogen, selv om der stadig er et fælles tema, som hedder hastighedsgrænser. Men det er ikke det samme som at hævde, at der er så også er en pipeline imellem dem, for hastighedsgrænse-temaet bruges ikke til at komme fra 2. til 3. afsnit. Man kan derfor sige, at teksten forbliver kohærent ikke på grund af det tematiske sammenfald, men fordi både 2. og 3. afsnit forbindes til 1. afsnit. Dvs. pipelinen går fra 1. til 3. afsnit:

Jeg tror, det er indlysende, at disse to afsnit ikke danner et kohærent hele:

Hver eneste dag ligger kæmpe lastvognstog med hastigheder omkring de 100 km/t., mange gange i langvarige overhalinger, og mindre lastbiler/kassevogne med op til 130 km/t. på vore motorveje.

Blot ved overholdelse af hastighedsgrænserne kan chaufførerne, så let som at klø sig i nakken, spare 15-20 pct. på dieseludgiften.

Der er nemlig ikke nogen sammenhæng mellem beskrivelsen af, at lastvognstog og lastbiler kører 100 til 130 km/t og så næste afsnits påpegnings af, at overholdelse af hastighedsgrænserne giver besparelser på dieseludgiften. Man ser fra begge afsnit, at de i sig selv er irrelevante: hvorfor får vi en beskrivelse af lastbilers hastighed, og hvorfor påpegnings af besparelser. Begge dele peger tilbage mod foregående information som forudsætning for afsnittenes relevans. De er forståelige, men irrelevante for at bruge Ole Tøgebys gode indsigt om tekstens relevansstrukturering (Tøgeby 2000), og de er indbyrdes irrelevante. Derfor er tematisk sammenfald ikke alene nok til at skabe kohærens.

Pipeline 1 → 3: [dersom chaufførerne kunne tænke sig at overholde hastighedsgrænserne og have lidt mere føling med speederfoden], så var der sparet adskilligt på brændstoffkontoen. Svarende til forholdet mellem 1) og 2) gælder det, at 3) fungerer som belæg for besparelsen.

Pipeline 3 → 4: Da 4. afsnit handler om at overtrædelse af hastighedsgrænserne ikke sparer tid, så er det den del af 3. afsnit, der handler om at overholde hastighedsgrænserne og ikke besparelsen på budgettet, der er pipeline.

Her dukker en polyfon stemme op: at der tages højde for den indvendig, at høj hastighed sparer tid. Og selv om pipeline stopper her, så kan det igen ses, at teksten er todelt, så der er en del af teksten, som ikke vil være velegnet til at føre en pipeline videre, nemlig den eksemplificering/konkretisering eller dokumentation, der gives på, hvorfor man ikke opnår tidsbesparelse.

Den samlede kohærens kan siges at bestå i gennem teksten at fastholde følgende genstande og sagforhold:

hvad: brændstofbesparelse (fokus) i forhold til brændstofspris for transporterhvervet

hvem: lastbiler, (ikke biler generelt)

hvad: diesel, (ikke benzin)

hvordan: hastighedsnedsættelse

NÆSTE LÆSERBREV

Avancen til forskel

De danske dieselaftgifter har et fornuftigt niveau – allerede i dag ligger de 18 øre under de tilsvarende tyske afgifter. Til orientering for Gunnar P. Lunau, som havde et lille læserindlæg i Berlingske Tidende 11. september, kan jeg oplyse, at det er en helt bevidst politik, som regeringen også agter at følge fremover.

At standerpriserne i Tyskland er lavere end i Danmark skyldes først og fremmest langt højere avancer i Danmark, samt at den danske moms er højere før rabat. Momsen får lastvognmændene imidlertid retur, og der gives væsentligt større rabatter i Danmark end i Tyskland.

Derfor kan vi også konstatere, at eksportvognmændene med de lavere dieselaftgifter fortsat tanker i Danmark til en billigere pris end

i Tyskland. Konkurrencen virker tilsyneladende bedre ved direkte levering og ved salg til storkunder, end tilfældet er ved salg til enkelte bilister på tankstationerne.

Ole Stavad

Skatteminister (S)

(Berlingske tidende 140900)

Svarende til første læserbrev er pipelineanalysen således:

Pipeline 1 → 2: De danske dieselaftgifter har et fonuftigt niveau.

Jeg bør her fremhæve den modsatte del af pipeline-diskussionen: at den del, som ikke gøres til genstand for yderligere diskussion, også forefindes her. Både henvisningen til et tidligere læserbrev og oplysningen om den politiske prioritering forbliver inden for afsnittet. Det er derfor en information, som ikke er præmis for en dynamisk opdatering. Og det er en vigtig pointe for netop denne teori: Afsnit som højereordens strukturer medfører, at der ikke mekanisk opdateres fra sætning til sætning.

Pipeline 2 → 3: Her er der det specielle, at første sætning i 3. afsnit kobler direkte på 2. afsnit. Pipelinen er derfor bare: »Momsen får lastvognmændene imidlertid retur, og der gives væsentligt større rabatter i Danmark end i Tyskland«. Men her spiller avisspaltebredden ind, så man vælger at lave flere afsnit. På den anden side indeholder netop tredje afsnit en afslutning, som man kan vælge at skille ud ved at lave et særligt afsnit.

Måske er denne tekst et eksempel på den opbygning af pipelines, man kunne forvente sig (eller som man ville konstruere som prototypisk): at et tema slås an i første afsnits første sætning. At resten af afsnittet bruges til at udbygge dette tema, en udbygning, der derfor er internt fungerende og forbruges eller bruges op inden for afsnittet. Næste afsnits første sætning tager afsæt i pipelinen og lægger selv en pipeline ud i slutningen af afsnittet, som tages op i næste afsnits første sætning.

Forkert prioritering

Det er med stor undren, at man i Berlingske Tidende 5. september læser, at politiet må udskyde drabssager og i øvrigt ikke har ressourcer til at efterforske voldtægt, indbrud, husspektakler mm.

For ca. et halvt år siden var min bil udlånt, og føreren var så uheldig at blive fanget i en fotofælde, fordi vedkommende kørte ca. 60 km/t., hvor kun 50 km er tilladt. Politiet har virkelig gjort sig store anstrengelser for at opklare denne sag – har ringet til mig flere gange, har skrevet flere gange, har sågar en søndag aften sendt to betjente fra København til Gentofte for at efterforske denne i forhold til drab og voldtægt meget alvorlige sag.

Det er angivet, at adskillige tusinde bilister bliver fanget i disse fotofælder, så hvis politiet bruger lige så mange kræfter på disse sager, så forstår man jo godt, at det giver problemer.

Der er således noget helt galt med politiets prioritering, enten det skyldes dårlig ledelse eller diktat fra politisk hold for at skaffe penge til statskassen.

I hvert fald lider befolkningens retsbevidsthed skade, ligesom tilhøbet til politiets evne til seriøst arbejde er dalende.

Per Friedländer
Frederikssundsvej 192
2700 Brønshøj
(Berlingske tidende 140900)

I denne tekst ser vi igen, at de sidste tre afsnit er meget korte blot indeholdende en periode hver. Hvis de er indbyrdes kohærente, så er de alle pipelines. Men bortset fra denne detalje, som jeg ikke vil opholde mig ved, så kan vi se, at det indholdsmæssigt tunge andet afsnit omhandler al den tid, politiet har brugt på at opklare en banal fotofældesag. Temaet er sat i relation til første afsnit om politiets brug af ressourcen tid: »har politiet ikke tid nok, hvad så med det her?« Derimod bliver det brugen af fotofælder, der kobler de to næste afsnit sammen, mens den overordnede kohærens igen er forbundet med tidsforbruget.

Jeg vil derfor konkludere, at det er muligt i tilfældige korte tekster at finde den art af forbindelser mellem de enkelte afsnit, som jeg har valgt at kalde pipelines. Denne analyse har i første række karakter af befæstelse og realitetsskaben snarere end raffinerede spidsfindigheder. Der står derfor meget arbejde tilbage omkring en præcisering af begrebet. Inden jeg går over til det vil jeg forblive lidt endnu i den empiriske tekstanalyse. Man kan spørge om inkohærente tekster også er tekster, som har problemer med pipelines. Jeg har en tekst, som er omend ikke inkohærent, så dog problematisk ved at være springende. Den kigger vi straks på. Derefter vil jeg sammenligne pipeline-analyser med makrostruktur-analyse, for at vise at pipelinebegrebet leverer en selvstændig analyse, især fordi det ser ud til, at makrostruktur og pipeline er komplementære.

HAR FLÅEDE SCHÆFERHUNDE PIPELINES?

Teksten om de flåede schæferhunde er lidt lang og derfor anbragt i appendiks. Teksten er overlæst. Der tages for mange emner op inden for emnet. Der er syv afsnit, men ca. 18-19 forskellige emner, der tages op i teksten, hvilket får det til at se ud som om, teksten skrider. Og så glemmer skribenten at skrive sin konklusion frem: at han tager afstand fra de dyreværnsorganisationer, som bruger vold til at fremme sagen (hvis det er konklusionen). Men det er ikke sådan, at teksten ikke har nogen pipelines. Så læs teksten og se om følgende passer:

- 1 → 2: Man vil opfattes som et venligt menneske.
- 2 → 3: En ko minder om et menneske.
- 3 → 4: [mangler: 4) synes at kræve en forbindelse mellem at minde om et menneske og blive behandlet som et menneske. I stedet er der en pipeline fra 2 → 4: Dyr kan minde om mennesker].
- 4 → 5: Der er forskel på dyr og mennesker.
- 5 → 6: [mangler: 6) behøver en pipeline, som forbinder dyresagen med social påvirkning].
- 6 → 7: Faren ved at marchere i samme takt.

Som sagt er der pipelines, men der synes også at mangle pipelines og netop i de centrale dele af teksten. Når jeg skriver »synes«, er det jo fordi, det altid er sværere at hævde negative kendsgerninger, og fordi pipelines også kan være infererede som i eksemplet fra *Vinden i piletræerne* ovenfor. Men lad os dog lige kigge nærmere på de to manglende pipelines:

Pipeline fra 3. til 4. afsnit:

[3] Der ville vel komme et ramaskrig, hvis en slagter hængte flåede schæferhunde op i vinduet, men der synes ikke at være de store problemer med alle de druknede fisk, der ligger på is hos fiskehandleren. De fleste fisk er jo endda vilde dyr, dvs. de ville også være der, hvis vi ikke spiste dem. Hvis vi ikke spiste køer og får, ville de jo bare være til besvær. Man kan ikke have dem inde i stuerne, og de er ikke gode at ride på. Derfor kunne man jo sige, at vores landbrugsdyr har indgået en alliance med os, godt nok ender vi med at spise dem, men der er immervæk en del flere køer, end der er bævere i verden.

[4] I en tid med mange enlige, der elsker deres dyr (i mangel af bedre), kunne man selvfølgelig nemt komme til at behandle dyr som os selv. Men når mosters søde lille hund begynder at knurre ad et lille barn, så opdager man tydeligt den afgrundsdybe afstand, vi alligevel har til dyrene.

De to afsnit er ikke kohærente i andet, end at de tematisk handler om dyr. 3. afsnit fungerer derfor som belæg for andet afsnit, mens 4. afsnit er en videreudvikling af 2. afsnit. Men det er der jo egentlig ikke noget problem i, jf. det første læserbrev ovenfor.

Værre er det med næste, hvor der nærmest eksplicit postuleres en pipeline, der ikke er der:

[5] De øjne, især kvinder kan sende til sådan en hund, viser hvor kort, der kan være til den aflivning, der illustrerer i hvor høj grad, vi skelner mellem dem og os. Men når man anskuer det hele så rationelt, får man tit en irriteret reaktion: Man »forstår ikke følelserne bag.

[6] Nej, men det er jo også pointen: Det handler i bund og grund om, at vi vil influere og påvirke vore medmennesker ligesom alle andre ideologier. Jeg ser intet forkert i at forsøge at forme sin omverden i sit eget billede, men vort århundrede har givet rigelige eksempler på faren ved at marchere i samme takt.

Tekstens sjette afsnit giver med sin metakommentar om, at der er en direkte relation mellem forrige afsnits forhold mellem fortællerjag og en modstander og afvisningen herfra: at rationaliteten ikke kan indse følelsen, og så til, at dette dybest set handler om påvirkning mellem mennesker. Jeg har ikke konhærensskabende inferenser nok til at finde den nødvendige sammenhæng.

Denne tekst har altså pipelines, og det passer altså på, at den faktisk er mere kohærent end man lige umiddelbart skulle tro. Men den har dog kludder i pipeline-strukturen og netop af en art, så noget af kohærens ryger. Så der kunne være en sammenhæng mellem kohærens og pipelines, når der nu også tilsyneladende er sammenhæng mellem inko-hærens og manglende pipelines.

Schæferteksten kan desuden vise en vigtig egenskab ved pipelines, nemlig at de ikke blot består af ord, som associeres med andre ord i andre afsnit. Der er ord og led, som deler semantisk felt og som korresponderer hen over flere afsnit. I første afsnit har vi nominalledet »rettigheder til dyr« og i fjerde afsnit ledet »at behandle dyr som os selv«; i andet afsnit karakteriseres kvinderne som værende »de mest entusiastiske« i positiv retning og i femte afsnit har vi en negativ entusiasme med »de øjne, især kvinder kan sende«. Og der er flere eksempler. Det skal ikke benægtes, at disse associationer forekommer, men spørgsmålet er om de er i stand til at skabe kohærens? Ordassociationerne peger på, at teksten bevæger sig inden for nogle rammer, som gør, at læseren hele tiden kan befinde sig mentalt i samme hjørne af en problemstilling (at dyresagen egentlig er en menneskesag). Men pipelinen har ifølge min opfattelse en særlig funktion, nemlig at muliggøre sammenhængen mellem et afsnit og det næste. Og her er min opfattelse, at denne sammenhæng kræver at informationen er mere komplet, udgørende mindst en proposition.

Det er først med propositionen, at læser kan få et perspektiv på et emne, og dermed er der også muligt at videreføre dette perspektiv.

Men det betyder selvfølgelig ikke, at enkeltord og led ikke spiller en rolle, for selvfølgelig betyder valg på dette plan også noget for, hvad der tales om. Det har vi udnyttet i de tekster, vi vil bruge i en eksperimentel undersøgelse af pipelines (psykologiske) realitet (jf. følgende eksempel).

I dag afsluttes på den internationale arkitekturdag et af de seneste års mest imponerende værker, "Danmarks havekunst / bygningskunst" i tre store bind og med fortællingen om den lange tradition for havekunsten / bygningskunsten, der herhjemme omfatter en periode fra 1500 til i dag.

I arkitekturen repræsenterer netop havekunsten ofte det forunderlige og forsonende. Hvor ofte er der ikke tale om et formildende skær, sådan som planternes grønne fryd kan slynge sig om bygningsformer, som ved nærmere eftertanke er bedst tjent med at dæmpes.

(Politiken 011002)

Det ses, at anden sætning i første afsnit, der udgør pipeline mellem første og anden afsnit, afgørende ændrer karakter ved at få substitueret "havekunst" med "bygningskunst". Denne udviskning af pipeline udgør det tekstlige grundlag for undersøgelsen af pipelines realitet, hvor det er tydeligt intuitivt, at de to afsnit vanskeligere hænger sammen, når teksten forvanskes.

MAKROSTRUKTURER OG PIPELINES

Min påstand omkring makrostrukturer og pipelines er, at de to begreber er komplementære: Makrostrukturreglerne bruges til at finde en proposition, som overordnet udtrykker, hvad et afsnit indeholder, dvs. giver et kondenseret udtryk af indholdet. Makrostrukturen giver derfor en metode til at udtrykke sammenhængen inden for et afsnit, pipelines giver en metode til at udtrykke sammenhængen mellem afsnit.

Makrostrukturbegrebet introduceredes sidst i halvfjerdserne af de to kognitionsforskere Walter Kintsch og Teun van Dijk i deres teoretiske og empiriske arbejde med tekstforståelse set fra et sprogspsykologisk og tekstlingvistisk perspektiv (Kintsch & van Dijk 1978, van Dijk 1980). Arbejdsgangen bestod i at analysere en tekst sætning for sætning for at udtrykke sætningernes propositioner (tekstens mikrostruktur). Kohærens mellem sætningerne udtrykkes via koreferens, at der tales om samme entiteter fra sætning til sætning (en kontroversiel antagelse skulle det vise sig og en, som de senere har opgivet). Der skelnes mellem implicite og eksplicite relationer mellem propositioner, de implicite relationer er pragmatisk betinget og kan ekspliciteres af modtager via inferens. Hvis man i modellen opretter en formelt kohærent tekst ved at indsætte de infererede propositioner, har man en eksplicit tekstbase, der er et teoretisk konstrukt (Kintsch & van Dijk 1978: 365). Tekstbasen bruges i deres model som en del af simulering på computer af tekstforståelse. På basis af mikrostrukturen opbygges en makrostruktur, som afspejler det forhold, at tekster ikke kun hænger sammen fra sætning til sætning, men også har et overordnet tema og temaudvikling. For at opnå intersubjektiv gyldighed formulerede de to forskere tre regler, hvorefter makrostrukturen dannes.

The basic constraint of the macrorules is that no proposition may be deleted that is an interpretation condition of a following proposition of the text. In fact, this also guarantees that a macrostructure itself is connected and coherent.

A formal description of the macrorules will not be given here. We shall merely mention them briefly in an informal way.

1. Deletion. Each proposition that is neither a direct nor an indirect interpretation condition of a subsequent proposition may be deleted.
2. Generalisation. Each sequence of propositions may be substituted by the general proposition denoting an immediate superset.
3. Construction. Each sequence of propositions may be substituted by a proposition denoting a global fact of which the facts denoted by the microstructure propositions are normal conditions, components, or consequences.

(Kintsch & van Dijk 1978: 366).

Ud over disse tre regler er der en fjerde, *bevarelse*, at hvad der ikke slettes eller erstattes af en generalisering eller en konstruktion, bevares (i van Dijk 1980 (p. 48f.) kaldes reglen *zero rule*, nulreglen). Selv om reglerne er eksplicitte, er de ikke algoritmiske og kan derfor ikke automatiseres med henblik på at opnå en og kun en struktur (i 1978-simuleringen understøttes reglerne af sandsynligheder). Dette har bl.a. Kintsch selv senere kritiseret dem for (Kintsch 1998: 184), men selv om de således indeholder intuitive komponenter, så er de velegnede tekstanalytiske værktøjer (jf. Togeby 1993: 277, hvor reglerne kaldes parafraseringsregler, samt Ulbæk (1996), hvor reglerne udnyttes i konkret tekstanalyse). Brugt rigtigt giver de et referat af teksten, og Kintsch og van Dijk viste desuden eksperimentelt, at makrostrukturen også er den, som overlever over tid i menneskers hukommelse, når de på et senere tidspunkt bliver bedt om at genfortælle en læst tekst. Som det fremgik ovenfor af citatet, så udgør makrostrukturen udført på en tekst selv en tekst, og hvis teksten er kohærent, så er makrostrukturen det også. Man kan så genapplicere makroreglerne på denne tekst og dermed opnå niveauer af mere og mere sammentrængte referater af teksten, indtil man ender med en enkelt makroproposition, der kan siges at udtrykke tekstens overordnede tema – hvad teksten handler om udtrykt i en (simpel) sætning.

Jeg vil nu sammenligne makrostrukturanalysen med pipeline-analysen. Og det sker ud fra samme begrundelse: at sikre, at det ikke bare er gammel vin på nye flasker. Det gøres ved hjælp af en længere tekst, som er blevet brugt i et undervisningsforløb til bl.a. at lave makrostrukturer på. Jeg lavede selv mit eget bud på makrostrukturer og bad også nogle af de studerende om at lave tilsvarende samt at få en studerende til at læse teksten og et par dage efter genkalde sig den. Desuden var der en studerende, som lavede en referat af teksten. Og det fine ved det var, at der var overensstemmelse mellem alle tre ting: Teksten opførte sig makrostrukturelt som forudsagt af van Dijk (van Dijk 1980). Teksten er *På trappen til verdens frelse* (af Bent Andersen), som også blev benyttet ovenfor. Makrostrukturen er som følger:

MAKROUDSAGN FOR PÅ TRAPPEN...

Første niveau:

1. HVORFRA KOMMER trapperne?
2. Til en ellers dødsyg fest lærte jeg (BA) at bygge trapper.
3. Jeg mødte en tømrer.
4. Tømreren viste mig den trappe, han havde bygget i huset.
5. Tømreren forklarede trappebygningens principper.
6. Trappebygning er et herligt præcisionshåndværk.
7. Denne mand var så skingrende skør at vie hele sit liv til trapper.
8. Han skrev sit evangelium med mumleskrift i bølgeskulp.
9. Hvor tit møder man en missionær med så stærkt et budskab?

Disse makroudsagn kan igen reduceres ved at bruge makroreglerne, hvorved følgende andetniveau fremkommer.

Andet niveau:

1. Til en ellers dødsyg fest lærte jeg/BA at bygge trapper.
2. En tømrer forklarede trappebygningens principper.
3. Denne mand var så skingrende skør at vie hele sit liv til trapper.

Og endelig kan disse tre udsagn reduceres med reglerne til ét udsagn, som derfor udtrykker, hvad teksten handler om set helt overordnet.

Tredje niveau:

1. Denne mand var så skingrende skør at vie hele sit liv til trapper.

PIPELINES FOR PÅ TRAPPEN...

Som sagt ovenfor, så er teksten kompleks ved både at fortælle om trappebygning og dens missionær og holde hus med tid og sted ned gennem teksten, dvs. den er både konkret narration og abstrakt udredning om trappebygning, som fortæller om en mand med en mission. I det følgende er pipeline noteret ved hjælp af firkantede parenteser og nummereret med bogstaver. Et tilløbspunkt for en pipeline er noteret [→ x bla, bla], og hvis en sætning både er tilløbspunkt og afløbspunkt, så noteres det således: [→ x/y bla, bla].

På trappen til verdens frelse
af Bent Andersen

HVORFRA KOMMER trapperne? For et døgn siden troede jeg, at den ene tømrer bygger den øverste ende, og at den anden tømrer bygger den nederste ende, og at de og trappen mødes på midten til en fyraftensbajer, når de er færdige. [a: Men sådan er det ikke].

[b: Vi var til en fest] af den slags, jeg og min sygt smilende forårshabit deltager i, fordi Lisbeth er så glad for sorte minikjoler og martiniseret dyrekølle. [g: Dernæst er der afdansningsbal til den nye med Erann, mens det skarpe sofahjørne filer sig igennem de gamle film, det nyeste feriemål, den næste skat, den særeste opskrift]. Men denne gang havde jeg en prægtig aften. [→ a/c: Jeg lærte, hvordan man bygger en trappe].

[→ b: Det kom sig af], at vi var med til at fejre en milliardombygning i og på værtsparrets hus. [d: Over for mig sad en ganske mavesvær mand] med fuldskæg og store hænder, som koncentrerede sig fuldt og elegant og tavst om bambien og Baroloen.

Efter middagen blev [d: anafor: vi] smidt ud på terrassen med hver sin sundhedsskadelige og moralsk forkastelige Cuba-cigar, og da det blev for koldt, havde [d: anafor: man] alligevel en fin ting at vise frem inden døre. [→ c: Han ejede den ikke, men [e: han havde selv tegnet den og bygget i ædelt træ fra kælder til kvist. En trappe]]. En stort set knastfri konstruktion med rigeligt med reposer, hemser og rundkørsler imellem etagerne.

Vi gik i kælderen og satte os på det nederste, gode, brede trin. Til en begyndelse. Det viste sig nemlig, at trapper principielt findes i kvartsvings-, halvsvings og helsvingsudgaver. Ikke alle mennesker har åndelig geometri til at tænke sig forskellen. [→ e/f: Han hentede en serviet og tegnede det for mig]. [h: Han fiskede os også en frisk flaske Barolo], for det tager sin tid at forklare matematikken og den indre salmesang, i et stykke håndværk i tre etager i et hus med skæve mål i vandret og lodret plan.

[f: Byggetegningerne, som i fagsproget hedder *opsnøringen*, fylder hele stabler af servietter], og man skal omkring mange savskærerier for at finde tømmer at skære op i de rigtige dimensioner. Mens rundsaven kører, kan der udmærket koges en pottefuld lim efter gammeldags recept, og man har det herligt og trappen vokser og man får sig en pilsner, mens man funderer, om opsnøringen, og hovedregnestykkerne passer som forventet med et par millimeter fra eller til i den sidste ende, som gælder forankringen i murværk og tagspær og sager øverst oppe. Ikke at det er svært at bygge trappe. Når man altså kan. Den lille usikkerhed er ikke en usikkerhed i smålig forstand. Den er tvivlens nådegave, som er sikkerhedens og alle præcise beregningers mor.

[→ g: Vi blev kaldt op til Erann og omkvædet om film, ferier, skat og opskrifter], men [→ h: senere bar vi en frisk flaske gennem mosen til stranden], tømreren og jeg, for at være i fred. [i: Denne mand var så skingrende skør at vie hele sit liv til trapper]. Komplicerede installationer i vellagret træ og gerne i gamle, skæve huse. Rigeligt stof til en hel tilværelse. Og mere. Det videnskabelige grundlag for trinenes ideale bredde og deres indbyrdes afstand. Nu havde vi brug for flere servietter, men han måtte nøjes med strandsand og en pind. Han så på mig med øjne, der skinnede gult som fosfor i vand. Helleglæde. Når folk skal færdes sikkert op og ned i 100 år. Når de skal have en oplevelse ud af at gå på en trappe. Dét havde jeg nok ikke tænkt på?

På vejen tilbage blev vi lidt sentimentale på trappernes og trappebyggernes vegne. Han var udmærket klar over, at [→ i/j: han skrev sit evangelium med mumleskrift i bølgeskvulp]. Folk ser sgu ikke, hvad der ligger af ømhed og omtanke i sådan én. Ikke engang ens egen søster, ha!

Jeg gav ham fuldkommen ret. Jeg har heller aldrig skænket trapperne en tanke. Nu optager de mig levende. [→ j: Hvor tit møder man en missionær med så stærkt et budskab?]

Det er uden tvivl indlysende, at der er forskel på de to tilgange til kohærens, makrostruktur-analysen og pipelineanalysen. Man kan blot sammenligne makropropositionen for et afsnit med den tilsvarende pipeline i afsnittet. Der er ikke sammenfald. For at eksemplificere, så lad os se på afsnit 3 og 4. Makroudsagnene er:

- 3: Jeg mødte en tømrer.
- 4: Tømreren viste mig den trappe, han havde bygget i huset.

Disse to makroudsagn er skabt ved hjælp af konstruktionsreglen. De to udsagn udgør sammen en kohærent tekstbid. Hvis vi i stedet kigger på pipelinestrukturen, så er strukturen straks mere kompleks. Det tredje afsnit har forbindelse tilbage til andet afsnit (pipeline b) og danner selv pipeline med fjerde afsnit med pipeline d), som ikke har et egentlig til-løbspunkt, men kun anaforsk reference tilbage til introduktionen af tømreren i pipelinen. Til gengæld har fjerde afsnit forbindelse til andet afsnit via pipeline c) og danner pipeline til femte afsnit med pipeline e). Så der er slet ikke nogen afbildning af afsnittets indhold i pipeline så-dan som der er i makrostrukturen.

Derfor er makrostruktur-analysen og pipelineanalysen komplementær: makrostruktur-analysen viser emnet for et afsnit, og vi aflæser kohæren-sen mellem afsnittene ved at læse makroudsagnene som tekst. Pipeline-strukturen aflæses ikke som tekst, men giver de forbindelser mellem af-snittene som muliggør deres indbyrdes kohærens.

TEORETISK OPSUMMERING OG DEFINITIONER

- HERUNDER UNDTAGELSEN DER BEKRÆFTER REGLEN: LISTER

I det foregående er der givet en række tekstanalyser og kontrasterende belysninger af pipelinebegrebet ved at forholde det til en anden tekst-lingvistisk teori om kohærens, nemlig makrostrukturteorien. Her vil jeg søge at samle op på det ved teoretisk at karakterisere, hvad der synes at være tilfældet, når der er tale om afsnitskohærens etableret gennem pi-pelines.

Den grundlæggende antagelse er, at afsnit i det store hele ikke bare er en typografisk konvention til at skabe overskuelighed, men at afsnit kan

bruges til at inddele teksten i overskuelige bidder, hvor kriteriet for inddelingen er, at afsnittet er en afsluttet helhed omkring et emne. Tekster bestående af flere afsnit er således en fortløbende behandling af emner under et samlet overordnet emne. Men emner er ikke kun relateret til det overordnede emne. De står ikke i tilfældig orden, men relateres til hinanden, hvorved der opstår kohærens mellem afsnittene. Hypotesen om pipelines beror på denne betingelse samt det forhold, at ikke alle de informationer et afsnit indeholder forholder sig til foregående eller efterfølgende afsnit. Der er særlig dedikeret information, som varetager relationen til og fra afsnittet. Relationen mellem information i et afsnit til information i det følgende afsnit udgør pipeline mellem de to afsnit. Antagelsen er altså, at det er pipeline, der varetager kohærens eller sammenhængen mellem to afsnit.

I al foreløbighed vil jeg definere, hvad jeg forstår ved pipeline:

- *Definition af pipeline:* Hvis to på hinanden følgende afsnit er kohærente, så varetages denne kohærens af en pipeline. En pipeline består i en relation mellem konkret information af propositionel karakter i begge afsnit.
- *Definition af pipeline-tilløb:* den information i det første afsnit som pipeline løber fra.
- *Definition af pipeline-afløb:* den information i det efterfølgende afsnit som pipeline løber til.

Det følger af denne definition på pipelines, at der i (flersætnings-)afsnit vil være information, som så at sige ikke kommer ud over afsnittet. Læseren skal bruge denne information og lagre den i hukommelsen med henblik på at få en samlet mental model over det emnekompleks teksten omhandler, men teksten selv skal ikke bruge information længere. Kun pipeline-informationen udnyttes til at bringe teksten videre i næste afsnit. Det giver følgende definitioner:

- *Definition af afsnitsintern information:* information som bruges til at opbygge afsnittets bidrag til emneudviklingen i teksten.
- *Definition af afsnitstrascendent information:* information som bruges til at udvikle emner ud over afsnittet (= pipeline).

Det er en vigtig egenskab, at informationen er af strukturel kompleks karakter og ikke blot udgør et enkelt ord eller begreb. Det er demonstreret med eksemplet »De flåede schæfere« ovenfor, at ordassociationer ikke er en tilstrækkelig betingelse for kohærens og derfor heller ikke er den type af information, som pipeline udgør. Men det er vanskeligt at godtgøre teoretisk, hvorfor det må være sådan. Man kan pege på, at ordbetydninger generelt er for vage til at determinere en hensigt, eller at ordassociationer kan foregå på mangfoldige måder. Ordassociationer er derfor ikke specifikke eller målrettede nok til at skabe kohærens, selv om de i et vist mål kan understøtte den.

Man kunne fristes til at tage pipeline-metaforen bogstavelig i den forstand, at et rør løber fra et punkt til et andet og informationen, som transporteres mellem de to punkter, er forskellig fra punkterne selv parallelt med olien i oliepipeline. Men tilløbspunktet i første afsnit er også den information, som løber i pipeline, så den udgør både pipeline forankring og den olie, som løber gennem røret. Og der behøver måske heller ikke altid at være et bestemt tilløbspunkt, der eksisterer i det efterfølgende afsnit. Flere steder ovenfor har jeg valgt ikke at notere noget tilløbspunkt al den stund, at pipeline udtrykkes i afløbspunktets afsnit. Og der eksisterer den mulighed, at der er specifik information i første afsnit som danner pipeline med næste afsnit, men at denne pipeline danner en mere almen baggrund for næste afsnits temaudvikling. Og omvendt er der den mulighed, at pipeline ikke er udtrykt, men infereret på baggrund af mere end en sætning i afløbsafsnittet. Det første eksempel fra *Vinden i piletræerne* kunne se sådan ud. Så i den forstand skal den ovenfor givne definition af pipeline udvides til at omfatte disse muligheder.

- *Udvidet pipeline-definition:* Hvis to på hinanden følgende afsnit er kohærente, så varetages denne kohærens af en pipeline. En pipeline består i en relation mellem konkret information af propositionel karakter i begge afsnit, dog kan pipeline også infereres på baggrund af konkret information og løbe til næste afsnit mere som baggrund end som konkret forankret.

Sådan som pipeline-teorien ser ud for nuværende, så er det ikke muligt at angive en regel for konstruktion af pipelines. Pipelines er ikke selvindlysende forbindelser mellem afsnit, men noget man opdager, når man forholder sig til problemet om, hvordan information er organiseret internt og mellem afsnit. I modsætning til makrostrukturreglerne kan pipeline ikke konstrueres alene på basis af et enkelt afsnit af den simple grund, at det for den analyserende først er ved at se, hvad næste afsnit har som tema, at pipeline bliver konstruerbar. Pipelines kan blive forskellige afhængig af hvilket afsnit der følger efter, svarende til, at en skribent har flere valg for næste afsnit givet det foregående afsnit. Men den, som analyserer pipeline, skal kunne skelne mellem den information, som kun er relevant internt i et afsnit og den information, som er relevant i forbindelsen mellem de to afsnit og med det blik forsøge at lave nogle valg og fravalg, som muliggør en forbindelse mellem to afsnit. Det er vigtigt at forholde sig til, hvad der skal til for at føre en tanke videre ad nye baner.

Der har været lagt vægt på, at pipelines udgør en flad struktur i den forstand, at der er tale om en slags opdateringsoperation mellem på hinanden følgende afsnit, men dels er der ikke tale om, at pipeline går fra sidste sætning i et afsnit til første sætning i næste afsnit, og dels eksisterer der en naturlig undtagelse til den flade struktur. Det første er blevet demonstreret i de tekstanalyser, vi har set ovenfor. Det må bero på afsnittets funktion, som både kan være at være efterfølger for et afsnit og være før det efterfølgende afsnit, dvs. der skal både modtages og videregives information. Men afsnittet har også selv sin egen strukturering af information, som er dets bidrag til den samlede tekst. Og her vil efterfølgende elaboreringer eller begrundelser lægge sig til hovedudsagn eller påstande, som meget vel kan danne udgangspunkt for næste afsnit og dermed være pipeline for dette. Og hvad undtagelsen angår, så eksisterer der tekster, der er organiseret som lister. Og lister vil ofte have en overordnet indgang og derefter en sekventiel søsterstruktur, hvor alle emner knytter til det overordnede emne snarere end til hinanden, jf. Polanyis simple eksempel, der nemt kunne udfoldes til en egentlig tekst med afsnit:

I like to read Sci-Fi. I like to ski and I like to sleep late.
(Polanyi, 1995: 18)

Her er alle tre sætninger knyttet til et overordnet tema: ting, jeg kan lide at gøre. De er ikke internt relateret for så vidt, at det at læse science fiction ikke uden videre er forbundet til det at stå på ski.

KONKLUSION

Pipeline er et teoretisk konstrukt, dvs. en teoretisk entitet til at forklare nogle synlige fænomener, nemlig den oplevede sammenhæng, der er mellem påhinandefølgende afsnit. Det er søgt klargjort, hvilke egenskaber denne pipelinestruktur har ved bl.a. at gennemføre tekstanalyse på tekster både de gode, dem der hænger sammen, og en mindre sammenhængende tekst. Desuden er pipeline-teorien, hvis man kan tale om en sådan, sat i relief ved at sammenligne med Makrostrukturteorien. Det fremgik her, at pipeline-teorien er en selvstændig redegørelse for et fænomen, som denne teori ikke tager højde for, nemlig det, at tekster læses fortløbende. Det forrige afsnit udgør en baggrund, ud fra hvilken det efterfølgende afsnit læses. Pipelines har den funktion at forklare, hvordan denne opdatering kommer i stand. Som for andre konstrukter kan pipelines vise sig at være enten en fiktion (som Flogistron og N-stråler) eller en realitet (gener, atomer). Derfor slutter arbejdet med pipelines ikke her. Det vil være vigtigt at få præciseret begrebet, så man kan konstruere pipelines mere mekanisk og mindre intuitivt, og det vil være vigtigt også at se, om tilstedeværelsen af pipelines spiller en rolle for læserens forståelse af tekster. Det sidste kan og vil blive undersøgt eksperimentelt, sådan som det også blev antydnet ovenfor.

Ib Ulbæk
Institut for Nordisk Filologi
Københavns Universitet
email: ibu@hum.ku.dk

LITTERATUR

- Chafe, Wallace (1979): "The flow of thought and the flow of language". *Syntax and Semantics* 12. 159-181.
- Chafe, Wallace (1994): *Discourse, consciousness, and time*. Chicago: Chicago University Press.
- Dijk, Teun van (1980): *Macrostructures*. The Hague: Mouton.
- Groenendijk, Jeroen & Stokhof, Martin (1999). "Meaning in motion". I: K. von Heusinger & U. Egli (red.): *Reference and Anaphoric Relations*. 47-76. Dordrecht: Kluwer.
- Kintsch, Walter 1998. *Comprehension. A paradigm for cognition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kintsch, Walter & van Dijk, Teun (1978): Toward a model of text comprehension and production. *Psychological Review*, 85 (5). 363-394.
- Mann, William; Matthiessen, Christian & Thompson, Sandra (1992): "Rhetorical structure theory and text analysis". I: Mann, William & Thompson, Sandra (red.): *Discourse description*. 39-78. Amsterdam: John Benjamins.
- Mann, William & Thompson, Sandra (1987): *Rhetorical Structure Theory: A theory of text organization*. Information Science Institute ISI/RS-87-190.
- Polanyi, Livia (1995). "The linguistic structure of discourse". Tilgængelig på <http://cslipublications.stanford.edu/hand/reportsonline.html>
- Togeby, Ole (1993). *Praxt. Pragmatisk tekstteori*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Togeby, Ole (under udg.): *Fungerer denne sætning?*
- Ulbæk, Ib (1996): "Apokalypse fra villavejene". I: Jørgensen, Keld Gall & Uwe Geist (red.): *Det nye korstog*. Fredriksberg: Roskilde Universitetsforlag.

EKSEMPELMATERIALE

- Andersen, Bent (1998): "På trappen til verdens frelse". *Politiken* 200598.
- Jens Melvej Christensen (1999): "Flæde schæferhunde". *Weekend Avisen* 171299.
- Per Friedländer (2000): "Forkert prioritering". *Berlingske tidende* 140900.
- Grahame, Kenneth (1993): *Vinden i piletræerne*. København: Bogklubben Ramus (bearbejdet og simplificeret udgave).
- Arne K. Johnsen (2000): "Spar på dieselen". *Berlingske tidende* 140900.
- Stavad, Ole (2000): "Avancen til forskel". *Berlingske tidende* 140900.
- Tøjner, Poul Erik (uå): "De sidste dages syndere". *Weekendavisen*.

Flåede schæferhunde

I bund og grund handler vegetarisme og ideen om rettigheder til dyr meget lidt om dyr. Sympatien for dyr går mest på, at man gerne vil opfattes af sine medmennesker som et venligt og blidt menneske.

Da moderne kvinders største livsønske synes at være at blive betragtet som »sød«, er de for det meste de mest entusiastiske. Jeg kan sagtens forstå væmmelsen ved at se en godmodig ko blive skudt i hovedet, men det skyldes jo udelukkende, at den minder lidt om et menneske.

Der ville vel komme et ramaskrig, hvis en slagter hængte flåede schæferhunde op i vinduet, men der synes ikke at være de store problemer med alle de druknede fisk, der ligger på is hos fiskehandleren. De fleste fisk er jo endda vilde dyr, dvs. de ville også være der, hvis vi ikke spiste dem. Hvis vi ikke spiste køer og får, ville de jo bare være til besvær. Man kan ikke have dem inde i stuerne, og de er ikke gode at ride på. Derfor kunne man jo sige, at vores landbrugsdyr har indgået en alliance med os, godt nok ender vi med at spise dem, men der er immervæk en del flere køer, end der er bævere i verden.

I en tid med mange enlige, der elsker deres dyr (i mangel af bedre), kunne man selvfølgelig nemt komme til at behandle dyr som os selv. Men når mosters søde lille hund begynder at knurre ad et lille barn, så opdager man tydeligt den afgrundsdybe afstand, vi alligevel har til dyrene.

De øjne, især kvinder kan sende til sådan en hund, viser hvor kort, der kan være til den aflivning, der illustrerer i hvor høj grad, vi skelner mellem dem og os. Men når man anskuer det hele så rationelt, får man tit en irriteret reaktion: Man »forstår ikke følelserne bag«.

Nej, men det er jo også pointen: Det handler i bund og grund om, at vi vil influere og påvirke vore medmennesker ligesom alle andre ideologier. Jeg ser intet forkert i at forsøge at forme sin omverden i sit eget billede, men vort århundrede har givet rigelige eksempler på faren ved at marchere i samme takt.

Der findes ingen gyldne sandheder i et demokrati, der respekterer menneskerettighederne, kun en evig kamp for at holde en stabil

tilstand med mest lykke til de fleste. Menneskets mørke side, dets trang til at dominere sine medmennesker ved antidemokratiske metoder, herunder vold, knuste ruder, trusler, etc., kan illustreres med det mytiske uhyre hydraen. Måske kappede de frie lande halsen over på det nazistiske hovede, og måske segnede det kommunistiske under sin egen vægt, men hydraen har andre hoveder, og nye siges at vokse fra den igen.

Jens Melvej Christensen
Stud.mag i historie KUA
Romsøgade 8, st. th.
2100 København Ø
(Weekend Avisen 171299)